MIELŐTT ELKEZDJÜK · 3 PERC

Kérdés?

...vagy olyan médiaetikai dilemma, amit szeretnének megbeszélni?

- a diasorokat és háttéranyagokat elérhetővé teszem - **szadaikaroly.hu**
- kérem, ne készítsenek kép-, hang- vagy videófelvételt az órán, és ne használják a telefonjukat.
- elérhetőség: **szadai.karoly@uni-eszterhazy.hu**

HÍD A 3. ÓRÁTÓL · A HÁZI FELADAT

Egyetért-e Mosley javaslatával?

Mosley előzetes értesítést kért azért, hogy az érintettek bírósághoz fordulhassanak és ideiglenesen leállíthassák a közlést.

IGEN · ___

NEM · ___

Két-három véleményt kérek, azután szavazás: kötelezze-e a törvény a lapot, hogy a közlés előtt értesítse az érintettet?

A 3. óra tanulsága: a közlés indokait és a magánéleti sérelmet együtt kell mérlegelni.

Mit mondott a strasbourgi bíróság?

MOSLEY v. THE UNITED KINGDOM · EJEB, 2011

Egyhangú döntés (2011. május 10.): az Egyezmény 8. cikke nem követeli meg, hogy a sajtót jogszabály kötelezze az érintett előzetes értesítésére.

- Dermesztő hatás: a kötelezettség a politikai és az oknyomozó újságírást is sújtaná.
- Közérdekű kivétel nélkül a szabály nem működne, a kivétel viszont bizonytalanná tenné az alkalmazását.
- Kétséges, hogy a bírság visszatartana-e egy nagy lapot.
- Mosley a közlés után 60 000 font kártérítést kapott (High Court, 2008).

MAGYAR PÁRHUZAM · SMTV. 15. § (2)

Az újságíró a nyilatkozatot a nyilatkozó kérésére köteles megmutatni. A nyilatkozat csak akkor nem közölhető, ha a nyilatkozó azért nem járul hozzá, mert az általa elmondottakat érdemben és kifogásolhatóan megváltoztatták.

Miben más ez, mint Mosley javaslata?

(tartalmi összefoglalás; Radetzky 2017, 33. o.)

Kiszivárgott dokumentum közzététele

Mit mérlegel a szerkesztő a forrás védelme, a titok és a közérdek között, ha amit egyszer közzétett, azt utólag már nem lehet eltüntetni?

4 óra · II. blokk: Digitális tartalomgyártás és MI – nyitó óra · 90 perc

HÍD · A II. BLOKK EGY MONDATBAN

Ugyanazt az elemzőlapot használjuk majd, de most egy kiszivárogtatásról kell dönteni.

A DÖNTÉSHOZÓ	A DÖNTÉS	A FELELŐSSÉG
nem mindig hivatásos újságíró	**több lépésben, több szereplő között születik**	**több szereplő között oszlik meg**

A 3. óra záró kérdése – hogyan használjuk az elemzőlapot, ha a döntést nem hivatásos újságíró hozza, és nincs szakmai kódexe sem? – Ma egy olyan újságíró példáján vizsgáljuk, akiről a BBC riportere azt kérdezte, újságíró-e vagy aktivista.

Mosley az érintettnek kért előzetes értesítést. A Guardian 2013-ban a közlés előtt meghallgatta a kormányt: jelezhette, mely részletek közlése okozhat kárt, de a döntést a lap hozta meg. Ki kapjon szót a közlés előtt – és ki döntsön?

NYITÓ KÉRDÉS · ÖN A FŐSZERKESZTŐ

Egy forrás több tízezer titkos, a nemzetbiztonságot érintő dokumentumot ad át a lapnak: az állam tömegesen gyűjti a polgárok telefon- és internethasználati adatait.
A kormány szerint a közlés nemzetbiztonsági kárt okozna és a lapnak jogi következményekkel kell számolnia.
Közli?

IGEN | **NEM**

Két-három érvet kérek.

2013. JÚNIUS 5 -

The Guardian

1 NYITÓ ESET

Snowden és a Guardian (2013)

Egy szerkesztőség, amelynek döntéshozóit név szerint ismerjük, kormányzati nyomás alatt dönt – nem csak egy, hanem három különböző kérdésben.

jún. 5–6.

Az első közlések

A Guardian és a Washington Post közli az NSA tömeges adatgyűjtésének dokumentumait – válogatva, kitakarásokkal és a kormányoknak előre lehetőséget adva, hogy jelezzék, mely részletek közlése okozhat kárt; a döntést a lapok hozták meg.

jún. 9.

A forrás nyilvánosság elé lép

Snowden Hongkongban maga hozza nyilvánosságra, hogy ő a forrás. Június végén Moszkvába utazik – azóta ott él, ott telepedett le.

júl. 20.

Az adatmegsemmisítés

A brit kormány nyomására a Guardian a londoni szerkesztőség pincéjében, a GCHQ jelenlétében megsemmisíti az adathordozókat – tudva, hogy a másolatok New Yorkban és Rióban megvannak.

aug. 18.

London, Heathrow

David Mirandát, Greenwald partnerét kilenc órán át tartják fel a terrorizmus elleni törvény alapján.
2014: a Guardian és a Post közszolgálati Pulitzer-díjat kap.

1 NYITÓ ESET · A VIDEÓ

Glenn Greenwald a BBC Newsnightban (2013)

AZ INTERJÚ

- BBC Newsnight, 2013. október eleje. Kirsty Wark kérdezi Glenn Greenwaldot, aki a Guardiannek írta a Snowden-dokumentumokra épülő cikkeket.
- Két rész, összesen kb. 7 perc, magyar felirattal.
- Greenwald Rióból jelentkezik. Hat héttel korábban partnerét, David Mirandát kilenc órára feltartóztatták Londonban, a Heathrow repülőtéren.

FIGYELJE MEG ÉS JEGYZETELJEN

1. Ki dönti el, mi a közérdek?
2. Kinek kell bizonyítania: annak, aki kárt állít, vagy annak, aki tagadja?
3. Újságíró vagy aktivista – és számít-e ez?
4. Tisztességesen kérdez-e a riporter?

A beszélgetés erre a négy kérdésre épül majd.

1 NYITÓ ESET · A VIDEÓ

Az interjú: 1. és 2. rész (kb. 7 perc)

BBC Newsnight, 2013. október eleje · Kirsty Wark és Glenn Greenwald · 1. rész: 0:00–4:46 · 2. rész: 7:23–9:36
Magyar felirat: AI

2 FOGALOMTISZTÁZÁS

Nem egy döntésről van szó, hanem háromról

1 Közlés

Közöljük-e a dokumentumot? Itt a közérdeket kell mérlegelni a titok védelmével szemben. Sokan csak ezt tartják döntésnek.

„Nem én döntöm el. A Guardian számos szerkesztőjével dolgozom együtt.”

1. rész, 0:19

2 Kitakarás

Mit takarunk ki úgy, hogy a közlés lényege megmaradjon, de senkit se veszélyeztessünk?

„Amit közöltünk, abból egy sorról, egy vesszőről sem lehet komolyan állítani, hogy árt a nemzetbiztonságnak.”

1. rész, 1:37

3 A forrás védelme

Mit teszünk annak a biztonságáért, akitől az anyagot kaptuk, és magának az anyagnak a védelméért? Mérce: MÚOSZ 8.2.

„Ő a forrásom, olyan valaki, aki fontos nekem.”

2. rész, 7:05

Ha a közlés mellett döntünk, a kitakarásról és a forrás védelméről még külön kell döntenünk. Az elemzőlap 1. lépésében ezért meg kell nevezni, melyik döntésről van szó.

2 FOGALOMTISZTÁZÁS · A II. BLOKK KÉRDÉSE

Újságíró vagy aktivista?

A kérdés

Kirsty Wark, 2. rész

- „Érti, miért tűnt sokak szemében úgy, hogy Ön kampányt folytat, aktivistaként lép fel?”
- Előzmény: egy portugál nyelvű interjú, amelyben Greenwald – a riporter által idézett fordítás szerint – azt mondta, a britek „még megbánják”.

A válasz

Glenn Greenwald, 2. rész

- „Minél jobban visszaélnek a hatalmukkal a hatalmon lévők, annál világosabban megmutatják, hogy az újságírásnak számon kell kérnie őket, és nyilvánossá kell tennie, amit tesznek.”
- „Ez az újságírás feladata.”

A II. blokk egyik fő kérdése, hogy mi tesz valakit újságíróvá: a foglalkozása vagy az, amit csinál. És ha valaki nyíltan állást foglal, kevésbé lehet-e megbízni abban, amit közöl?

3 KÉT NORMATÍV KERET

Ugyanaz az eset, két normatív keret

Snowden és a Guardian. Mindkét normatív keret ugyanazt a közlési döntést vizsgálja, de más szempontból – és mindkettőből lehet a közlés mellett és ellene is érvelni.

	ÉRV A KÖZLÉS MELLETT	ÉRV A KÖZLÉS ELLEN
Kötelességetika *a szabály és a szándék*	„Az újságírás arra való, hogy ellenőrizze a hatalmon lévőket.” Aki a nyilvánosságnak tartozik, nem hallgathat el valamit pusztán azért, mert a kormány ezt kéri.	A törvény betartása önmagában is kötelesség; a minősített adat közlése törvénysértés lehet. Aki nem tudja megítélni, melyik részlet kinek árthat, annak nem szabad közölnie.
Következményetika *a következmények*	A megfigyelés ártatlan embereket és intézményeket is érint. Ha a lap válogatva és kitakarva közöl, a nyilvánosság haszna kézzelfogható.	„A terroristák taktikát váltanak.” Lehetséges, de előre nem bizonyítható – és az sem, hogy nem következik be: „Honnan tudhatja biztosan, hogy nem könnyítette meg a terroristák dolgát?”

Elemzés - Snowden és a Guardian

Az eset

- 2013 júniusa: a Guardian több tízezer titkos dokumentumot kap Edward Snowdentől az amerikai NSA és a brit GCHQ tömeges megfigyeléséről.
- Válogatva és kitakarva közöl; a kormányoknak előre lehetőséget ad, hogy jelezzék, mely részletek közlése okozhat kárt – a döntést a lap hozza meg.
- A kérdés: helyesen döntött-e a Guardian a közlésről és arról, hogy mit takart ki?
- Négy csoport, négy szemszög: A) a Guardian főszerkesztője · B) a brit kormány és a GCHQ · C) a forrás, Edward Snowden · D) a megfigyelt polgárok, a lap olvasói

Egy kör · 15 perc

1. Melyik döntésről van szó: a közlésről, a kitakarásról vagy a forrás védelméről? Mit nem tudunk?
2. Nevezzenek meg két értéket – ne területet, szereplőt vagy érdeket.
3–4. Kik az érintettek a saját csoportjukon kívül? Kinek tartoznak felelősséggel?
5. Legalább két irányzattal érveljenek; a mércét a következő diáról idézzék.
6. „A döntésem: … Így indokolnám (nevezzék meg, kinek): …”

4 A MÉRCE · A KITÖLTÉS ALATT LÁTHATÓ

MÚOSZ Etikai Kódex, 8.1.1., 8.1.2. és 8.2.

8.1.1. – A FELTÁRT TÉNYEK

„Az újságíró hivatása – joga és kötelessége – a tájékoztatás. Köteles mérlegelni, hogy a feltárt tények nyilvánosságra hozatala veszélyezteti-e mások életét, sérti-e személyiségi jogait.”

8.1.2. – A MINŐSÍTETT ADAT

„Az újságírónak etikai kötelezettsége mérlegelni, hogy a tudomására jutott minősített adat (magán-, állam- vagy szolgálati titok) nyilvánosságra hozatalára van-e alapos ok […]. Az újságírónak etikai kötelezettsége mérlegelni, ha bármi módon titkot fed fel, milyen mértékben veszélyeztet más érdeket, a titok védelme vagy a nyilvánosság szolgálata előbbre való-e?”

8.2. – A FORRÁS

„A hír forrásának tett ígéretet a bizalmas kezelésre, minden körülmények között be kell tartani, de az információ eredetét nyilvánosságra kell hozni, ha az nem fenyegeti a hírforrás biztonságát. […] Nem biztosítható a névtelenség, ha ezzel az igazságszolgáltatás kijátszására törekednek.”

Forrás: Radetzky 2017, 131. o. Az 5. lépésben idézzék azt a mondatot, amely az esetre vonatkozik – ne csak a pontot nevezzék meg.

5 MAGYAR ÉS RÉGIÓS PÁRHUZAM

Kódex és törvény a forrásról

MÚOSZ 8.2. · A SZAKMA

- Az ígéretet „minden körülmények között be kell tartani”.
- De: „Nem biztosítható a névtelenség, ha ezzel az igazságszolgáltatás kijátszására törekednek.”
- A kódex a szakma tagjait köti; megsértése etikai vétség.

SMTV. 6. § (1)–(2) · A TÖRVÉNY

(1) „A médiatartalom-szolgáltató, valamint a vele munkaviszonyban vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban álló személy törvényben meghatározottak szerint jogosult a számára a médiatartalom-szolgáltatói tevékenységgel összefüggésben információt átadó személy (a továbbiakban: információforrás) kilétét a bírósági és hatósági eljárások során titokban tartani, továbbá bármely, az információforrás azonosítására esetlegesen alkalmas dokumentum, irat, tárgy vagy adathordozó átadását megtagadni.
(2) A bíróság – bűncselekmény elkövetésének felderítése érdekében – törvényben meghatározott, kivételesen indokolt esetben az információforrás felfedésére […] kötelezheti a médiatartalom-szolgáltatót […].”

5 MAGYAR PÁRHUZAM

Előzetes korlátozás és hazai gyakorlat

Krokovay: előzetes korlátozás

Vannak titkok – diplomáciai, katonai, pénzügyi –, ahol a „cenzúrát” nem helyettesítheti az utólagos megítélés. A felelős minisztérium elve szerint a politikusok minden lépése megvitatható, „de ebből nem következik”, hogy a polgároknak „minden körülmények között jogukban áll meghiúsítani választott vezetőik politikai lépéseit”.

A brit gyakorlat: figyelmeztetés

Krokovay: a kiadókat „közvetlen jogkövetkezmény nélkül figyelmeztetik” (D-notice). Ez hallgatólagos önkorlátozás, amely kormánynyomásra „egyfajta közvetett sajtócenzúrának minősíthető”. 2013 júniusában a brit média ilyen figyelmeztetést kapott a megfigyelési ügyről.

Mit tenne egy hazai szerkesztőség?

Saját tapasztalataik alapján válaszoljanak. Bajomi-Lázár és Boldog szerint a kódexek léteznek, de a gyakorlat eltér tőlük, és a közönség bizalma alacsony. Ilyen közegben ki hinné el, hogy a kitakarás elég volt? Dokumentált hazai eset szándékosan nincs.

VITAKÉRDÉS A KÖVETKEZŐ ÓRÁRA

Ha a nyilvánosságra került információt utólag már nem lehet eltüntetni, kié a felelősség a közlés után: azé, aki kiadta, azé, aki közölte, vagy azé, aki nem takarta ki az érzékeny tartalmat?

És ha a közlő nem hivatásos újságíró – aktivista, blogger, platform –, vonatkozik-e rá bármi abból, amit a kódex a forrásról és a titokról mond?

AZ 5. ÓRA

Ma azt vizsgáltuk, kinek árthat a közlés. Jövő héten azt, mikor okoz sérelmet maga a közlés – vagy legalábbis mikor mondják ezt róla: provokatív és gyűlöletkeltő tartalom. Olvasnivaló: Krokovay 9., 11., 12. fej. · Bajomi-Lázár–Boldog: sérelemelv · Christians és szerzőtársai: gyűlöletbeszéd-esetek.